

ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
& ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

- ✓ Η προβληματική αυτή ξεκινά από το γεγονός ότι η Κοινωνική Ψυχολογία βρίσκεται στο «σταυροδρόμι» Κοινωνιολογίας και Ψυχολογίας, έχοντας ενσωματώσει κατά καιρούς στοιχεία θεωρητικά και μεθοδολογικά και από τις δύο
- ✓ Πολλές φορές έχει τεθεί και συνεχίσει να τίθεται το ερώτημα του εάν η ΚΨ στοχεύει στην εξήγηση των φαινομένων που μελετά με όρους περισσότερο ψυχολογικούς ή κοινωνιολογικούς;
- ✓ Στο εν λόγω ερώτημα έχουν προταθεί ποικίλες απαντήσεις, που είτε πριμοδοτούν καθαρά καθεμιά από τις δυο επιλογές είτε αποπειρώνται να προτείνουν «μείγμα» μεταξύ τους
- ✓ Όσο εύκολη είναι η φραστική σύζευξη του ατομικού με το συλλογικό ή του κοινωνικού με το ψυχικό, σε θεωρητικό επίπεδο, τόσο δύσκολη είναι ερευνητικά η έμπρακτη απόδειξη της μεταξύ τους διασύνδεσης
- ✓ Σε κάθε περίπτωση, το ζητούμενο είναι το ξεπέραςμα της δυαδικής αντιμετώπισης της πραγματικότητας, ώστε να καταστεί εφικτή μια όσο πιο πολυπρισματική και συνθετική προσέγγιση των φαινομένων,
- ✓ δεδομένου ότι μεταξύ ατόμου και κοινωνίας παρεμβάλλεται κατά κάποιο τρόπο η πραγματικότητα του κοινωνικού υποκειμένου: της ατομικής ή/και συλλογικής οντότητας, που επεξεργάζεται και κατασκευάζει την βιωμένη του πραγματικότητα, άλλοτε με ελάχιστη έως καθόλου άλλοτε με μεγαλύτερη επίγνωση σχετικά με τους βιολογικούς, ψυχικούς και ευρύτερα κοινωνικούς παράγοντες, που προσδιορίζουν την ίδια.

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ WILLEM DOISE (1982) ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΠΙΠΕΔΑ
ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

- ✓ Η εν λόγω προβληματική στοχεύει στον διαχωρισμό και ταξινόμηση των διαφορετικών τύπων και διαφορετικής υφής προσεγγίσεων διαφόρων κοινωνιοψυχολογικών φαινομένων από την Πειραματική Κοινωνική Ψυχολογία
- ✓ Ο Doise σπεύδει να επισημάνει πως δεν πρόκειται για «τέσσερις διαφορετικές πραγματικότητες»
- ✓ Αντίθετα, τα τέσσερα επίπεδα ανάλυσης αφορούν διαφορετικές ερμηνείες και αναλύσεις, μηχανισμούς και μεταβλητές, οι οποίοι επιλέγονται κατά κύριο λόγο από τον ερευνητή ή στις οποίες αυτός αποδίδει βαρύτητα και προτεραιότητα

- ✓ Μην ξεχνάμε, πως η πραγματικότητα είναι μια αλλά επιδέχεται διαφορετικών προσεγγίσεων.
- ✓ Ο Doise θεμελιώνει την προβληματική του στην εξέταση του τρόπου, με τον οποίο η ΚΨ μέσω του δημοσιευμένου ερευνητικού έργου έχει προσεγγίσει διαφορετικά φαινόμενα κοινωνιοψυχολογικού ενδιαφέροντος
- ✓ Εξετάζει το περιεχόμενο των επτά πρώτων τόμων του Επιστημονικού Περιοδικού *European Journal of Social Psychology* της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Κοινωνικής Ψυχολογίας
- ✓ Η ανάλυση περιεχομένου των δημοσιευμένων πειραματικών ερευνών δείχνει ότι:
 - 46% αυτών επιλέγει το ΕΝΔΟ-ΑΤΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
 - 27% επιλέγει το ΔΙ-ΑΤΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
 - 16% επιλέγει το ΔΙ-ΟΜΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
 - 11% επιλέγει το ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ
- ✓ Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα αντικατοπτρίζουν πλήρως την μέχρι εκείνη τη στιγμή ιστορική εξέλιξη της ΚΨ και την κυριαρχία του ρεύματος της Κοινωνικής Νόησης

...μια επιγραμματική αναφορά σε καθένα από τα επίπεδα ανάλυσης:

➤ **ΕΝΔΟΑΤΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:**

Αναφέρεται στους γνωστικούς μηχανισμούς πρόσληψης, διαχείρισης και αξιολόγησης των εμπειριών που προέρχονται από το περιβάλλον.

Αφορά την διαχείριση της πληροφορίας και σχετίζεται με την ευρύτερη γνωστική λειτουργία της Κατηγοριοποίησης, μέσω της οποίας το άτομο απλοποιεί και διαχειρίζεται την πραγματικότητά του (πχ υπερεκτίμηση ομοιοτήτων μεταξύ παρεμφερών ερεθισμάτων, επίταση των διαφορών, διαμόρφωση ομοιογενών και διακριτών μεταξύ τους ενοτήτων).

Στο ενδοατομικό επίπεδο κινούνται όλες οι Θεωρίες Γνωστικής Ισορροπίας, οι οποίες στηρίζονται στην θεωρία Gestalt.

➤ **ΔΙΑΤΟΜΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ :**

Εδώ περιλαμβάνονται θεωρίες που κυρίως αποπειρώνται να εξηγήσουν τις δυαδικές σχέσεις εντός συγκεκριμένων περιστάσεων.

Στο συγκεκριμένο επίπεδο κινούνται οι κλασικές Θεωρίες Κοινωνικής Απόδοσης, οι οποίες αφορούν στο πως οι άνθρωποι εξηγούν γεγονότα και κυρίως συμπεριφορές, είτε δικές τους είτε των άλλων.

Στην πρώτη περίπτωση αναφερόμαστε σε «αυτό-απόδοση» και στην δεύτερη σε «έτερο-απόδοση».

Θεμελιώδη διάκριση των θεωριών απόδοσης αποτελεί η διάκριση μεταξύ «εσωτερικής» και «εξωτερικής» απόδοσης.

Αντίστοιχα: απόδοση της συμπεριφοράς στα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του ατουργού & απόδοση στις εξωτερικές περιστάσεις και συνθήκες.

Βάσει του τύπου της σχέσης εμφανίζονται διαφοροποιήσεις όσον αφορά τον τύπο της εξήγησης (με όρους εσωτερικούς ή εξωτερικούς)

Πχ η «εξήγηση» μιας «κακής» συμπεριφοράς ενός ατόμου που δεν συμπαθούμε μπορεί να γίνεται με εσωτερικούς όρους, πράγμα που δεν συμβαίνει στην περίπτωση μιας «καλής» συμπεριφοράς εκ μέρους του.

➤ ΔΙΟΜΑΔΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο επίπεδο αυτό καίριο ρόλο διαδραματίζουν οι πάσης φύσεως κοινωνικές υπαγωγές, οι κοινωνικές θέσεις, οι ομάδες. Με άλλα λόγια, οτιδήποτε δημιουργεί την αίσθηση ενός «εμείς», το οποίο διακρίνεται και σε πολλές των περιπτώσεων συγκρούεται με ένα «αυτοί». Τα φαινόμενα, που αναλύονται σε διομαδικό επίπεδο ανάλυσης, λαμβάνουν χώρα σε πολλαπλά επίπεδα έκτασης και αφαίρεσης.

Πχ, μαθητές διαφορετικών τάξεων ενός σχολείου, διαφορετικών σχολείων, πολίτες διαφορετικών χωρών, μέλη διαφορετικών πολιτισμών κ.ο.κ.

Το διομαδικό επίπεδο ανάλυσης είναι σημαντικό για την προσέγγιση των μηχανισμών διαμόρφωσης και αλλαγής της κοινωνικής Ταυτότητας, δεδομένου ότι η ένταξη σε ομάδες συνιστά βάση συγκρότησης της ταυτότητας, συναισθημάτων ατομικής και συλλογικής αυτοεκτίμησης και πηγή ανάδυσης και ενδυνάμωσης αισθήματος ασφάλειας έναντι πραγματικών ή/και συμβολικών απειλών, που μπορεί να αντιμετωπίζει η ομάδα αναφοράς.

Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το ότι, αναφορικά με τις Θεωρίες Κοινωνικής Απόδοσης, μπορεί κανείς να επισημάνει μια ενδιαφέρουσα διασύνδεση του διατομικού και του διομαδικού επιπέδου ανάλυσης:

Η κοινωνική επιθυμητότητα μιας πράξης και η κοινωνική υπαγωγή των εμπλεκόμενων (ατουργού και παρατηρητή) διαμορφώνουν ανάλογα και το είδος των αποδόσεων.

Με απλά λόγια: την καλή πράξη του φίλου μου (ή αυτού με τον οποίο μοιραζόμαστε κοινή υπαγωγή) θα την αποδώσω σε εσωτερικά αίτια (θετικά ψυχολογικά χαρακτηριστικά) ενώ την «κακή» του σε εξωτερικά (συνθήκες, περιστάσεις). Το αντίστροφο ισχύει όταν παρατηρητής και ατουργός δεν μοιράζονται κοινή υπαγωγή ή θετική σχέση

➤ **ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ**

Στο ιδεολογικό επίπεδο εντάσσονται προβληματικές, έννοιες και μηχανισμοί που αφορούν τρόπους και περιεχόμενα νοηματοδότησης του κοινωνικού κόσμου, της ανθρώπινης ύπαρξης και της πραγματικότητας γενικά.

Αναφερόμαστε σε κοινωνικές νόρμες, αξίες, ιδεολογικές οργανωτικές αρχές ερμηνείας, πρόσληψης και αναπαραγωγής της πραγματικότητας.

Η ΚΨ έχει επεξεργαστεί θεωρητικά και έχει τεκμηριώσει εμπειρικά ποικίλες έννοιες, θεωρίες και μοντέλα για την μελέτη της ιδεολογικής λειτουργίας του κοινωνικού υποκειμένου.

Ενδεικτικά:

- Μοντέλα Κοινωνικών Αξιών
- Πίστη στη Δοξασία του Δίκαιου Κόσμου
- Αυταρχισμός
- Θεωρία Δικαιολόγησης του Συστήματος